

- az egyéni és a kollektív használók könyvtári-bibliográfiai kiszolgálása;
- a legkorszerűbb adatbázisok (a Medline és a hazai Medicina) közbejöttével a vezető egészségügyi szervek, orvosi-egészségügyi intézmények és egyes specialisták szakmai információval történő ellátása (az adatbázisokból „gerjeszthető” kurrens szolgáltatásokat 375-en veszik igénybe);
- szaktudományi, módszertani, információs és propagandakiadványok közzététele, amire a központ keretében létesített Medicina kiadó szolgál a maga korszerű sokszorosító és kötetési felszerelésével (ezzel sikerült megoldani az alacsony példányszámú publikációk közzétételét, amelyek közül az orosz–tatár orvosi kisszótárt kell kiemelni);
- a köztársaság, a Volgamente, a Volga-Vjatszkói régió és (régies kifejezéssel) Urál elve lakosságának ellátása egészségügyi irodalommal az *Orvosi Könyv* c. magazin és könyvküldő szervezet révén;
- szakmai továbbképzés és átképzés az imént felsorolt régiók orvosi könyvtárosai számára, amint azt az előrehaladóban lévő számítógépesítés megkívánja.

A központnak integrált könyvtári-információs rendszere van. Ennek – DIT-IBIS néven – a moszkvai Állami Központi Orvostudományi Könyvtárban fejlesztették ki az alapváltozatát. A

tatársztáni változatot helyi szakemberek hozták tető alá, amely a központban 10 alrendszeret fog össze.

A központ nem zárkózik el a biblioterápia gyakorlása előtt sem. A kórházi fiókkönyvtárakban ezért e célra alkalmas műveket – minigyűjteményeket – is találhatni.

Végül: a központ nem titkolja, hogy ambicionálja tevékenységének minél érdemibb bel- és külföldi megismertetését. Ezt a célt tanulmányutak, konferenciái szereplések, cserelátogatások szolgálják. A könyvtárakon-információs intézményeken kívül a bel- és külföldi kiadókkal és könyvkereskedelmi szervezetekkel is kapcsolatokat igyekszik kiépíteni. Közülük is kiemelkedik a Springer-Verlaggal kialakult kapcsolatok egész rendszere. Ennek köszönhetően a központ sok német nyelvű orvostudományi művel gazdagodik.

A referált cikk többször elismerőleg szól a köztársasági egészségügyi minisztérium hatékony támogatásáról, amely nélkül Tatársztán egészségügyi könyvtár- és tájékoztatásügye nem tartana ott, ahol ma tart. A felsorolt tények alapján konstatació, hogy a kinyilvánított elismerés nem pusztán bók, kötelező pokedli.

/DREŠER, Ū. N.: Medicinskij bibliotečno-informacionnyj centr: struktura, opyt, perspektivy. = Bibliografiá, 4. sz. 1996. p. 9–13./

(Futala Tibor)

Az „Orosz OCLC” projekt: globális információs infrastruktúra

A globális információs infrastruktúra fejlesztésének egyik előnye az információk szabad cseréje és elérése. A volt Szovjetunióval az információcsere korlátozott volt, aminek fő oka nem annyira az orosz „elzárkózás” és titoktartás volt, mint inkább az, hogy az információk sem tartalmi, sem formai vonatkozásban nem feleltek meg a nemzetközi előírásoknak, az adatátvitel pedig fejletlen volt. Az 1990-es évek elejére az orosz és külföldi könyvtárak közötti együttműködést akadályozó tényezők nagyjából megszűntek, már korábban is jól működött a nemzetközi könyvcseré és könyvtárközi kölcsönzés. Az együttműködés fejlesztésében az első lépéseket az jelentette, hogy a korábbi, csak országokon belüli célokra szolgáló GKF csereformátumról, illetve a volt szocialista országok közötti MEKOF nemzetközi csereformátumról áttértek a MARC család honosítására, főleg az UNIMARC formátumra. Az adatbázisokat két nyelven (oroszul

és angolul) építik, nagy hangsúlyt fektetnek az indexelésre és a referálásra, fejlődik a távközlési szolgáltatás.

Bár sok orosz könyvtár online könyvtári rendszert alkalmaz, igazi könyvtári hálózat még nem épült ki. A *LIBNET* projektben 5 moszkvai könyvtár vesz részt, az *Orosz könyvtárak az Interneten* elnevezésű projekt keretében 16 könyvtár fog az optikai szál hálózathoz csatlakozni. Egyelőre sem számítógépes könyvtári hálózat, sem osztott rendszer nem létezik. Az orosz könyvtárak által beszerzett tudományos-műszaki irodalom központi katalógusa – amelyet az Orosz Nemzeti Nyilvános Tudományos-Műszaki Könyvtár 1987 óta épít, és mintegy 700 000 bibliográfiai rekordot tartalmaz – bár mintegy 400 könyvtár anyagát tartalmazza (1990-ben a résztvevők száma 2500 volt), nem látja el a központi és osztott katalógus funkcióját.

A megoldásra váró legfontosabb feladatok: a könyvtárak számítógépesítése, a távközlési és hálózati infrastruktúra megteremtése a könyvtárak számára elfogadható áron való hozzáféréssel, a nemzeti bibliográfia elérhetővé tétele belső és külső felhasználók számára.

Példaként az OCLC (*Online Computer Library Center*) felépítése és működése szolgálhat. Oroszországban a könyvtári infrastruktúra bonyolult, és eltér a nyugatiaktól, felépítése egyrészt ágazati (tudományos-műszaki könyvtárak, orvosi könyvtárak, mezőgazdasági könyvtárak stb. hálózata), másrészt regionális. A könyvtárak száma meghaladja a 160 ezret, közülük 3-4 ezerben van számítógépes rendszer. Az osztott használatra alkalmas feldolgozások különböző becslések szerint mintegy 10–15 évet vesznek igénybe. A jelenlegi elektronikus katalógusok cserére alkalmatlan információkat tartalmaznak, aminek fő oka az egységes csereformátum hiánya, a könyvtárak által használt szoftverek sokfélesége és inkompatibilitása, valamint a könyvtárosok felkészületlensége.

A cél egy OCLC-hez hasonló katalogizáló központ kialakítása, amely az osztott katalogizálásra és a nemzeti bibliográfiához szükséges információállomány létrehozására irányuló feladatokat egyaránt ellátja. Ez a központ egyúttal a külföldi rendszerekkel biztosíthatná a kompatibilitást, és végezhetné a sokoldalú bibliográfiai és egyéb információcserét. A tervek szerint az Orosz Osztott

Katalogizálási Központ független szervezet lenne. Alapítói a nagy orosz könyvtárak (pl. az Állami Orosz Könyvtár, az Orosz Nemzeti Könyvtár, az Állami Központi Orvostudományi Könyvtár, a Moszkvai Egyetem Kutatókönyvtára) és a különböző ágazatok. Az első szakaszban a bázisintézmény az Orosz Nemzeti Nyilvános Tudományos-Műszaki Könyvtár lenne. A projektben különböző könyvtárak szakemberei vesznek részt. A projekt irányítója *Yakov Shraiberg*, a bázisintézményi feladatot ellátó könyvtár igazgatóhelyettese. A már kidolgozott tervek a rendszer felépítését és a távadatátviteli hátteret írják le. A rendszerben részt vevő hazai könyvtárakat két csoportra osztották, az első csoportnak hozzáférése és módosítási joga van a közösen épített adatbázisban, a második csoport csak lekérdezésre használhatja a közös katalógust. A nemzeti bibliográfia rekordokat az Orosz Könyvkamara fogja előállítani.

A projekt kidolgozása és megvalósítása az orosz könyvtári-információs infrastruktúra továbbfejlesztését jelenti, a külföldi felhasználók számára pedig a megnyitja nemzeti bibliográfiához és más információs termékekhez való hozzáférést.

/SHRAIBERG, Y. L.: Project „Russian OCLC”: Global Information Infrastructure. = Microcomputers for Information Management, 12 köt. 4. sz. 1995. p. 279–286./

(*Viszocsekné Péteri Éva*)

Bajban a Kanadai Nemzeti Könyvtár

A Kanadai Nemzeti Könyvtár költségvetése az 1986–87-es költségvetési évtől az 1994–95-ös évtől elteelt kilenc év alatt a központi költségvetési megszorítások következtében 7,5 millió dollárral csökkent. Az 1995–96-os évtől kezdve az 1997–98-asig újabb 7,5 milliót vesznek el a könyvtártól, s 1998–99-re további visszafogások várhatók. Ha ez így folytatódik, a könyvtár aligha lesz képes másrészt funkcionálni, mint egy áruház és dokumentumellátó központ.

Most 30%-kal csökkentették a beszerzési keretet, ami legsúlyosabban a külföldi Canadiana beszerzését érinti. A könyvtár gyűjteményének teljességét komoly veszély fenyegeti. A tömeges savtalanító program három műszakjából kettőt megszüntettek, s visszafogták az egyéb állománymegóvási programokat is.

A személyzet csökkentése károsan befolyásolja a feldolgozást. A Canadiana kisebb hányadáról készülnek teljes rekordok, s még a nemzeti bibliográfiának is gyakran meg kell elégednie a gyarapítás során készített rekordokkal. Meghosszabbodik az átfutási idő, s nagyobbak lesznek a restanciák.

A nyitvatartási órákat csökkentették. A referenzkérdések megválaszolása késedelmet szenved, s több kérdést továbbítanak más forrásokhoz.

A központi katalógusban és a könyvtárközi kölcsönzésben eszközölt korlátozások azt eredményezik, hogy a kéziratok formában tett bejelentések közül kevesebbet vezetnek be az adatbázisba, s kevesebben foglalkoznak a kérésekkel és a leíróhely-megállapítással.

A Nemzeti Könyvtár visszafogja tevékenységét a könyvtári szabványosításban és a különféle, országos érdekű programokban is. A kiállítási és rendezvényi program a felére redukálódott.

A használóknak a jövőben térítést kell fizetniük a könyvtárközi kölcsönzés keretében kapott fénymásolatokért, és a csereközpont által közvetített anyag kezeléséért.

/SCOTT, M.: Budget cuts force reductions on collections and services. = National Library News, 28. köt. 1. sz. 1996. p. 1., 5./

(*Papp István*)